

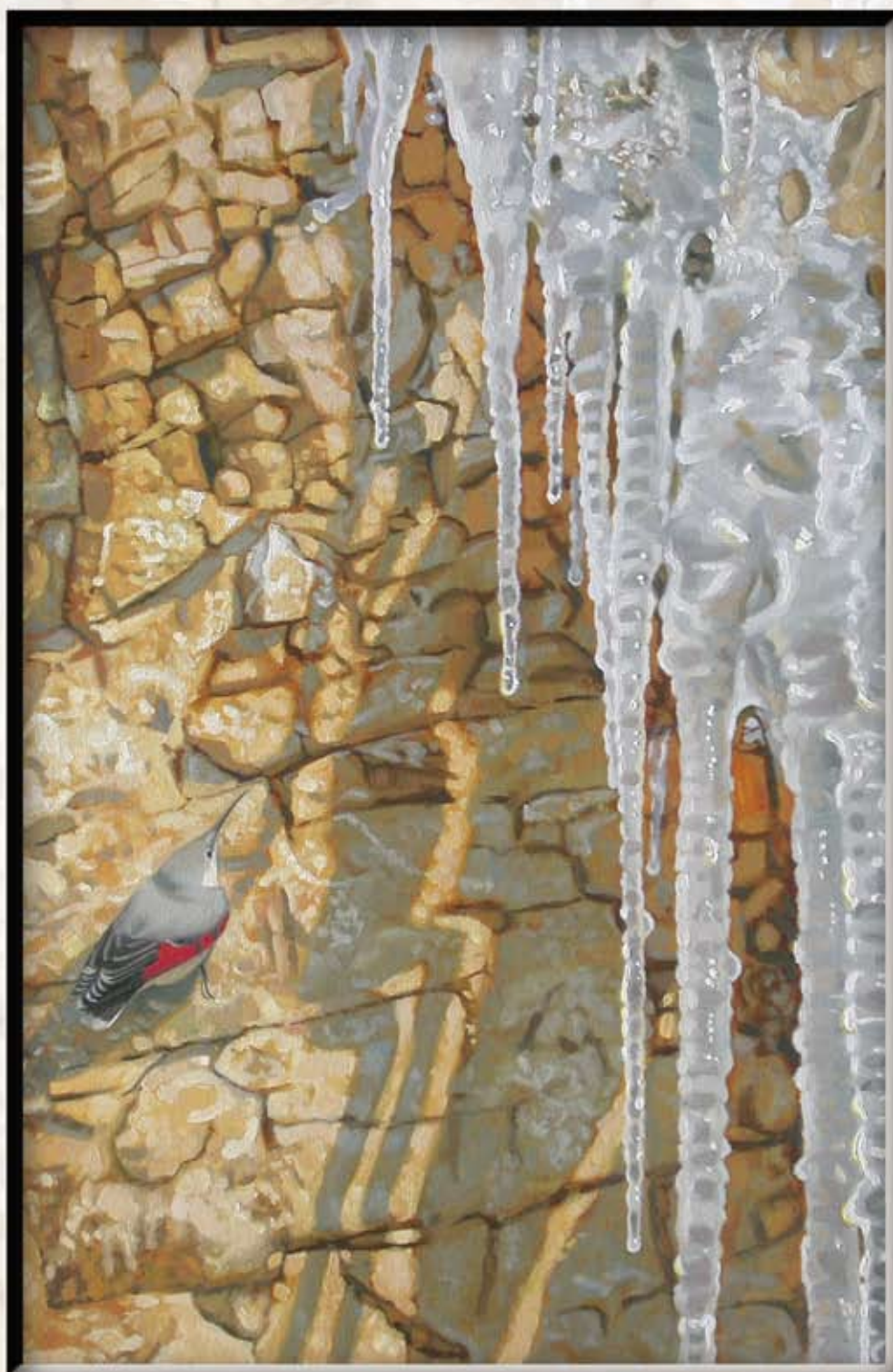
480 Ft (MME-tagoknak térítésmentes)

MADÁRTÁVLAT



Madártani és természetvédelmi folyóirat

XIII. évf. 6. szám – 2006/6.



Albatroszok végveszélyben • Madarászok Fejér megyében • A madártan könyvtára

Hogyan védjük meg a parlagi sast?

A „Parlagisas-védelem a Kárpát-medencében” LIFE Nature projekt keretein belül először nyílt lehetőség rá, hogy a projekt során rendszerezett nagy mennyiségű információ, valamint a stratégiai dokumentumok javaslatai alapján konkrét ajánlásokat készítsünk arra, hogy hol, mikor és milyen eszközökkel segítsük a hazai parlagisas-állomány növekedését. Ezeket a javaslatokat foglalja össze a „Parlagisas-védelmi kezelési javaslatok” című kiadvány.

SOK A SAS, AKKOR MIÉRT?

A terjedelmes dokumentum kézbevételekor többekben felmerülhet a kérdés, hogy miért van szükség egy ilyen részletességű javaslatcsomagra, amikor a parlagisas-állomány az utóbbi évtizedekben örvendetes növekedésnek indult a Kárpát-medencében, így Magyarországon is.

Valóban, a Kárpát-medence parlágisas-állományának pontosan dokumentált növekedése a faj elterjedési területét tekintve egyedülálló, de a magyarországi parlagisas-állomány még így is mindössze 85-90 költőpárra becsülhető (a becsült világszámból mintegy 3-4%-a).

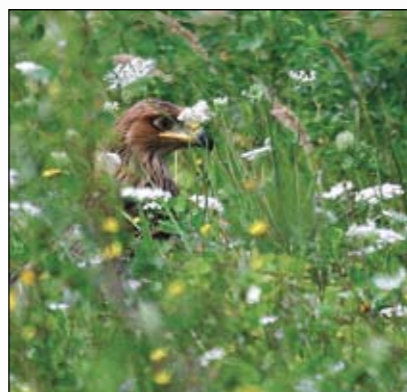
A parlági sas állománynövekedését a Kárpát-medencében valószínűleg a korábbi évtizedek sikeres természetvédelmi tevékenységei és a kedvező élőhelyi változások együttesen idézték elő.

Az élőhelyek azonban jelenleg is átalakulóban vannak, amelyet felgyorsított hazánk 2004-ben történt csatlakozása az Európai Unióhoz. Új támogatási rendszerek jelentek meg, amelyekkel átalakulóban van a mezőgazdaság szerkezete. Ennek hosszú távú hatása a túlnyomórészt mezőgazdasági földhasználatú élőhelyeket használó parlági sas esetében egyelőre megjósolhatatlan.

Átalakulóban van a magyarországi környezet- és természetvédelmi intézményrendszer is, amelynek „erőssége”, érdekérvényesítő képessége döntően



Parlági sas (öreg példány)



Fiatl parlági sas

meghatározza a hazai természeti értékek hosszú távú fennmaradását.

Ebben a dinamikusan változó természeti és szakmapolitikai környezetben a parlági sas közép-európai fennmaradásával kapcsolatban felelősségünk változatosan:

- 1) fenn kell tartanunk az állománynövekedést, hogy a parlági sas benépesíthesse az élőhelyi feltételek szempontjából alkalmas hazai és közép-európai területeket;
- 2) nemzetközi szinten meg kell osztatnunk másokkal az elmúlt 25 éves védelmi és kutatási munka során összegyűjtött nagy mennyiségű információt és tapasztalatot, hogy azok a parlági sas más populációinak védelmében is felhasználhatóak legyenek.

Ennek érdekében készítettük el önállóan is használható, részletes javaslatainkat, amelyek alapján a parlagisas-védelmi stratégiai dokumentumok és a hatályos jogszabályok célkitűzéseit a gyakorlatban meg lehet valósítani.

SZEMLELETVÁLTÁS SZÜKSÉGES

Szemléletváltásra és hosszú távú stratégiára van szükség a hazai természetvédelemben, hogy sokszor kedvezőtlen feltételek mellett is folytatni tudjuk a megelőző jellegű természetvédelmi tevékenységeket.

A környezeti hatások passzív nyomon követése fontos azok utólagos elemzéséhez. A kezelési javaslatokkal viszont elsősorban a veszélyeztető tényezők megelőzését, azaz a parlági sas egyedek és a kiemelten jelentős területek megelőző, aktív védelmét kívánjuk elősegíteni.

A kezelési javaslatok reményeink szerint a jövőben segítséget nyújt a gyors döntésekhez, a hosszú távon tervezhető, szakmailag megalapozott, kiszámítható és hatékony parlagisas-védelmi szempontú kezeléshez.

A KEZELÉSI JAVASLATOK TARTALMA ÉS SZERKEZETE

Az elmúlt négy évben a parlagisas-védelmi LIFE Nature projekt során számos új koncepció, adatgyűjtési, elemzési módszer került kidolgozásra. Sor került az elmúlt két és fél évtized parlagisas-védelmi tevékenysége során szerzett adatok nagy részének szintetizálására, feldolgozására, az arra alkalmas adatbázisok térinformatikai elemzésére is.

A jelenlegi dokumentum két fő, egymással összefüggő, de önállóan is értelmezhető fejezetből áll: a kezelési javaslatokat megalapozó dokumentációból és a kezelési javaslatokból. A két fő fejezet és a fejezetek fő részeinek kapcsolatát mellékelt ábránkon mutatjuk be.

A kezelési javaslatokat megalapozó dokumentáció foglalja össze mindazo-



Természetes környezetben...

kat a parlági sassal kapcsolatos ismereteket, biológiai jellemzőket, valamint a hazai állomány ökológiai értékelését,

amelyek a kezelési javaslatokat megalapozzák.

A konkrét módszertani és kezelési javaslatokat tartalmazó fejezet tartalmazza azokat a jogi, szakmapolitikai, vagy gyakorlati természetvédelmi kezelési javaslatokat, amelyekkel a parlagisas-populáció helyi, regionális vagy országos szinten megőrizhető, fejleszhető. A fejezet négy fő része a természetvédelmi politika, jog és érdekérvényesítés, az élőhely alkalmasság fenntartása, a mortalitás csökkentése és végül a társadalmi tudatosság növelése.

Mind a négy rész tartalmaz a bevezető és a tartalomjegyzék után egy folyamatábrát, amely a legfontosabb célkitűzések egymásra épülését mutatja be.

Ezek után következik a javaslatok részletes kifejtése, egységes szerkezetű „kezelési modulok” formájában. Ezek az egységek a veszélyeztető tényezők

...és a kultúrtájon



leírását, az ideális, minimális és maximális célkitűzéseket, a szükséges, de még elégséges intézkedések konkrét javaslatait, módszereit, az időbeli ütemezést és a javasolt együttműködő szervezeteket tartalmazzák.

A dokumentum végén található a javaslatok értelmezését segítő ábrák, valamint a felhasznált irodalmi hivatkozások.

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉRDEKCSOPORTOKKAL

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a természetvédelemben, így a parlagis-sas-védelemben is a védelmi tevékenység magvalósíthatósága és hatékonysága alapvetően függ az érdekelt társadalmi-

gazdasági csoportokkal történő konzultáció és együttműködés sikerétől. Ennek legfontosabb eszköze a szakmai alapon működő kommunikáció és együttműködés a természetvédelem és az érdekcsoportok között.

Ezért az érdekcsoportokkal történő együttműködési fejezet a kezelési javaslatok egyik kiemelt jelentőségű része.

A parlagi sas védelme esetében a stratégiai érdekcsoportok az állami és civil természetvédelmi szervezetek képviselői, a vadászok és vadgazdálkodók, gazdálkodók és földtulajdonosok, áramszolgáltatók, az erdőgazdálkodás állami és magánszektorának képviselői. Egyéb jelentős érdekcsoportok az infrastrukturális beruházók, az önkormányzatok, valamint a parlagi sast célirányosan meg-

figyelő személyek (kutatók, természetvédők, madármegfigyelők).

A különböző érdekcsoportoknak szánt információk, javaslatok a dokumentum meghatározott fejezeteiben található. A szöveg terjedelménél fogva nem azzal a céllal készült, hogy az érdekcsoportok képviselői az elejétől a végéig elolvassák azt. Az érdekcsoportok figyelmébe ajánlott speciális információk megtalálását, dokumentumban történő eligazodást a fő részek elején található bevezetés és tartalomjegyzékek segítik.

A kezelési javaslatokat a parlagis-sas-védelemmel összefüggő érdekcsoportok tagjai számára készítettük, elsősorban a hatósági ügyintézésben és a természeti értékek, területek kezelésében érintett tervezőknek és döntéshozóknak szeret-

A parlagi sas védelme csak széles összefogással valósítható meg



Fiatal parlagi sas landolás közben

nénk segítséget nyújtani velük. A döntéshozatalnak az összes érdekcsoporttól származó információk értékelésén és az érdekcsoportok közötti konzultáción kell alapulnia, és törekedni kell a közös érdekekre alapozott együttműködésre, amiben az MME civil szervezetként jelentős közvetítő szerepet vállalhat.

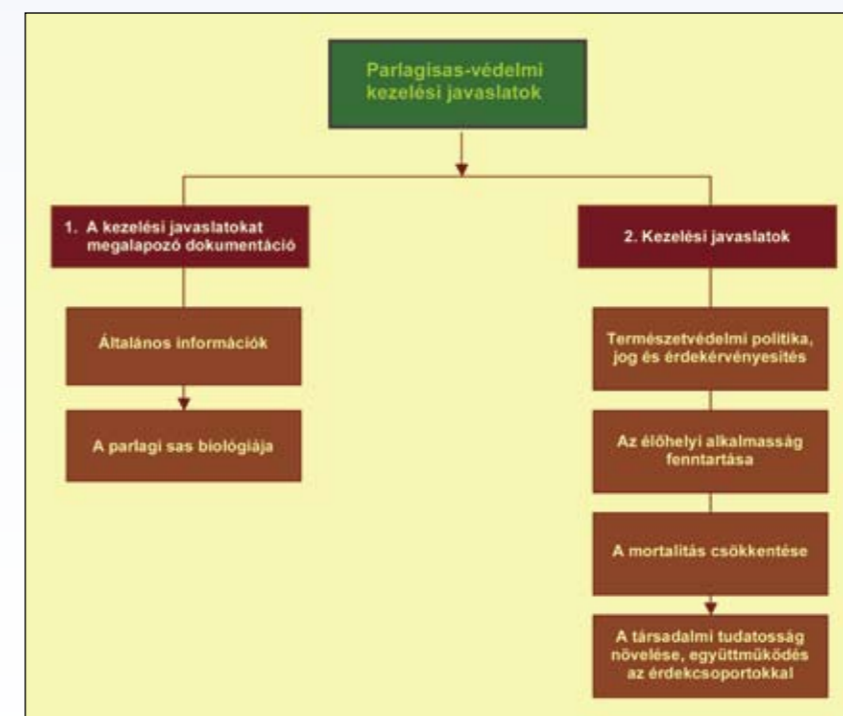
Fontos szempont volt, hogy a javasolt intézkedések a parlagis-sas-prioritás területek földhasználatát meghatározó tervekbe beépíthetőek legyenek (érzékeny természeti terület üzemterv, erdőgazdálkodási körzet és üzemtervek, védett természeti területek és különleges madárvédelmi területek kezelési tervei).

A dokumentumban szereplő javaslatok ajánlások és vitaanyagok egyben. Egyetlen érdekcsoport számára sem kötelezőek, céljuk az, hogy működő partneri kapcsolat alakuljon ki a parlagi sas védelmének területén is. Ennek érdekében megpróbáltuk figyelembe venni a különböző érdekcsoportok lehetőségeit, véleményét.

Bár elsősorban magyarországi használatra készült, de remélhetőleg a parlagi sas elterjedési területét lefedő országokban, más jogi, szakmai és pénzügyi környezetben is találunk a faj védelmével foglalkozó szakemberek hasznosítható javaslatokat az angol nyelvű változatban.

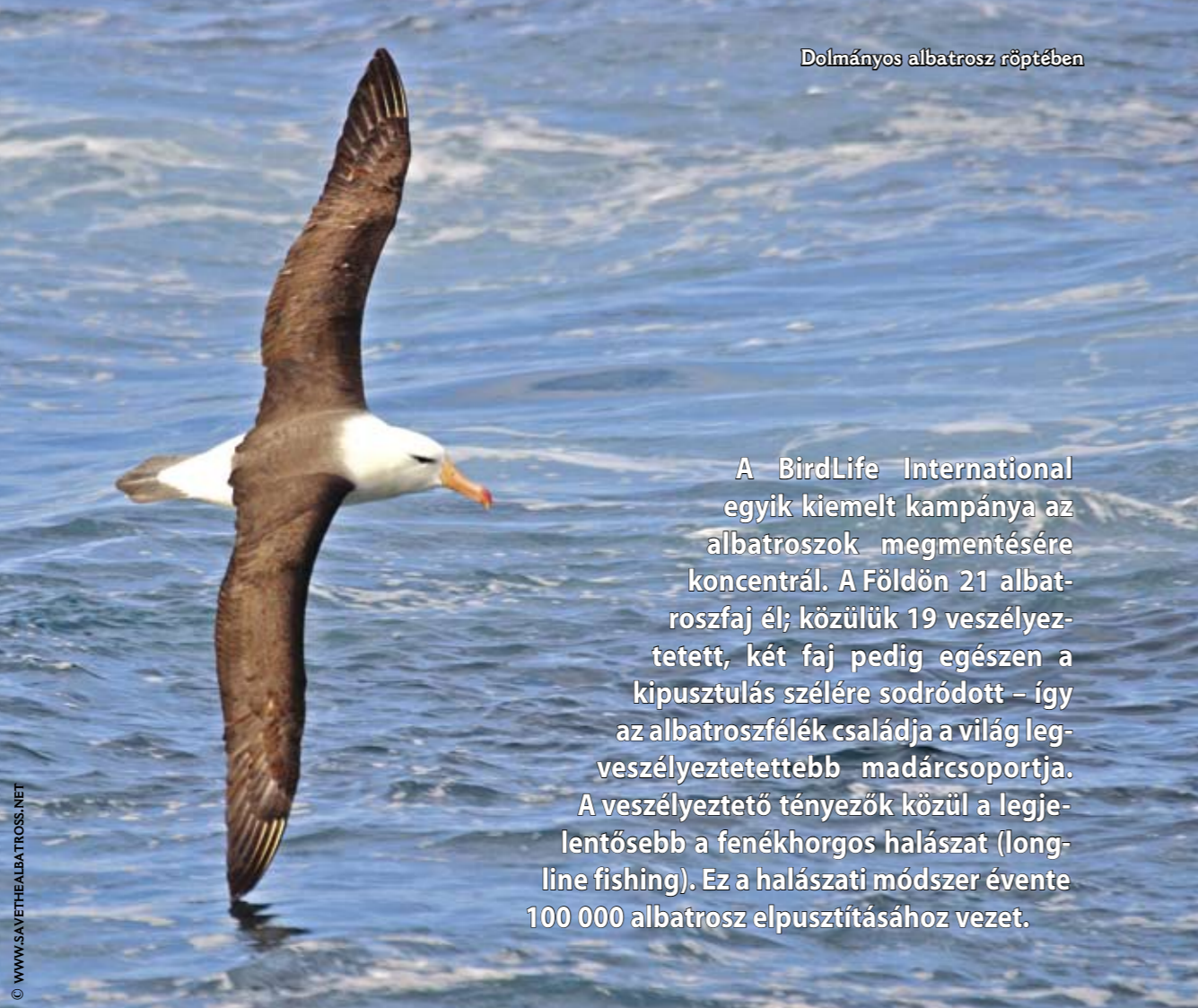
A „Parlagis-sas-védelmi kezelési javaslatok” című szakanyag elektronikus formában elérhető honlapunkon a <http://www.imperialeagle.hu/kezzjav.pdf> címen.

Kovács András – Horváth Márton –
Demeter Iván – Fülöp Gyula –
Frank Tamás – Szilvácsku Zsolt



MENTSÜK MEG AZ ALBATROSZOKAT!

© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET



Dolmányos albatrosz röptében

A BirdLife International egyik kiemelt kampánya az albatroszok megmentésére koncentrál. A Földön 21 albatroszfaj él; közülük 19 veszélyeztetett, két faj pedig egészen a kipusztulás szélére sodródott – így az albatroszfélék családja a világ legveszélyeztetettebb madárcsoportja. A veszélyeztető tényezők közül a legjelentősebb a fenékhorgos halászat (long-line fishing). Ez a halászati módszer évente 100 000 albatrosz elpusztításához vezet.

Dolmányos albatrosz portréja



© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET

Joggal tehetjük fel Magyarországon a kérdést, hogy mi közünk is van nekünk az albatroszokhoz? Nemhogy albatroszaink, de tengeri területünk sincs. Valóban nem tehetünk semmit? Érdeemes elgondolkodni, hogy ettünk-e mostanában tonhalat vagy tőkehalat, esetleg ezekből készült bármilyen terméket? Mert az albatroszokra leselkedő legnagyobb veszély a tonhal- és tőkehal-halászat, egészen pontosan a fenékhorgos halászat.

LONGLINE FISHING – FENÉKHORGOS HALÁSZAT AVAGY MADÁRHORGÁSZAT?

A fenékhorgos halászat elterjedt módszer, amit elsősorban a tonhalak és kardhalak fogására használnak. A hajók akár 130 km hosszan eresztik a zsinórt maguk mögött, amelyen 50 méterenként összesen akár 3000 darab, 30-40 méter hosszú oldalág található horgokkal és azokon csalival. Ezeket a zsinórokat naponta leeresztik, majd a zsákmány-



© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET



nyal felhúzzák. A madarakra a veszély leginkább a hajók közvetlen közelében leselkedik, ahol a horgok a csalival még a felszínen (vagy annak közelében) található, így felhívják a madarak figyelmét, amelyek a csalira csapva vagy a víz alá bukva bekapják a horgot. Ezek után a fenékhorgos szerelék a mélybe süllyed, a madarakat magával húzza, így azok megfulladnak. A halászok igazából csak akkor veszik észre az áldozatokat, amikor a zsinórokat a zsákmánnyal felhúzzák, és a halak mellett albatroszok is lógnak a horgokon...

A fenékhorgos halászat magyar elnevezése kicsit csalóka, mert a technikának különböző változatai vannak, attól függően, hogy hol és milyen fajok halászatára használják. Az egyik változat, amikor bójákkal és kisúlyozással a horgokat 50-300 méteres mélységben tartják, a másik, amikor valóban a tengerfenékre eresztik a szereléket. A madarak szempontjából azonban a két módszer között nincs lényeges különbség, mivel őket csak a leeresztés szakasza érinti.

Ez a módszer nem csak az albatroszokat veszélyezteti, hanem minden olyan tengeri madarat, amely a csalikra rácsap, tehát például sok vészmadárfajt is.

ILLEGÁLIS HALÁSZAT

Különös problémát jelent az óceán déli részén tapasztalható illegális halászat. Ha a „kalózok” által fogott hal eladását nem nyilvánítják illegálisnak, félő, hogy több albatroszfaj eltűnik a Föld színéről. Azokat is törvény elé kellene állítani, akik az illegálisan fogott halak kereskedelmével foglalkoznak.

TÉNYEK AZ ALBATROSZOKRÓL

A vándoralbatrosz és a királyalbatroszok szárnyfesztávolsága a legnagyobb a madarak között. Hosszú és keskeny szárnyuk hossza elérheti a 3,5 métert.

Az albatroszok képesek a széláramlatokat kihasználva mozdulatlan szárnyakkal akár ezer kilométereken keresztül siklani. Mindez különösen kiemelkedő teljesítmény, ha figyelembe vesszük azt, hogy 10 kilogrammot is elérő testtömegükkel a legnehezebb, repülésre képes madarak közé tartoznak. Egy szürkefejű albatrosz egyedéről tudjuk, hogy 46 nap alatt körbepélt a Földet.

Az albatroszok élettartama eredetileg 60 év (vagy még ennél is több), de napjainkban már csupán nagyon kevés példány képes ilyen magas kort megélni.



Dolmányos albatrosz fiókájával

© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET



© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET

Kormos albatroszok

Az albatroszok miután egyszer társat választottak, egész életükben kitartanak egymás mellett. Ha a társuk elpusztul, évekig is eltarthat, amíg új párt találnak maguknak, de előfordul, hogy már soha többet nem lelnek társra.

Miután a fiatal madarak először elhagyták a szárazföldet, oda több évig nem térnek vissza. A vándoralbatrosznál ez az időszak 5 évig is eltart.

Az albatroszok reprodukciós rátája nagyon alacsony, ami ma már nem

képes ellensúlyozni gyors pusztulásukat. Ivarérett korukat csak sok, akár 12 éves korukban érik el. Egyszerre csak egyetlen fiókájuk van. Sok faj csak minden második évben költ.

Az albatroszok a világ óceánjain mindenfelé előfordulnak, kivéve az északi félteke sarki tengereit. A 21 fajból 17 csak a déli féltekén fordul elő.

MEGOLDÁS ÉS A SAVE THE ALBATROSS KAMPÁNY

A fentebb ismertetett probléma hatalmas mennyiségű madár pusztulásához vezet, és ehhez képest a megoldás viszonylag egyszerű. Mivel a madarak szinte kizárólag a zsinórok leeresztése közben esnek áldozatul, ezért olyan technikai megoldásokat kell kifejleszteni, amelyek megakadályozzák a madarakat, hogy a csalikhoz és a horgokhoz férhesenek.

Ezek a következők lehetnek:

- **Madárijesztő eszközök:** A leereszkedő zsinór fölé függesztett lobogó zászlók

vagy szalagok elijesztik a madarakat a felcsalizott horgoktól.

- **Víz alatti leeresztés:** A zsinórt megfelelő eszközökkel a víz alól is ki lehet eresztetni, így a madarak érdeklődését kevésbé vagy egyáltalán nem kelti fel.
- **Éjszakai leeresztés:** Ha a zsinórokat kizárólag éjszaka eresztik le, a pusztulások jelentős része kikerülhető, mivel az albatroszok alapvetően nappal aktívak.
- **Színezett csalik:** A kékre színezett csalikot a madarak kevésbé veszik észre a vízben.
- **Súlyok:** Ha a zsinórokra megfelelő súlyokat rögzítenek, akkor sokkal gyorsabban süllyednek a víz alá, így kevésbé veszélyezteteti az albatroszokat.

A *BirdLife International* elhatározta, hogy a probléma megoldása érdekében együtt dolgozik a halászokkal, és ebből a célból egy 10 fős *Albatross Munkacsoportot* hoz létre (*Albatross Task Force*). A munkacsoport már elkezdte a munkát Dél-Afrikában és Brazíliában.

<i>Phoebastria irrorata</i>	Galápagoszi albatrosz	Waved Albatross	VU	34 500 példány
<i>Phoebastria albatru</i>	Rövidfarkú albatrosz	Short-tailed Albatross	VU	2100 példány
<i>Phoebastria nigripes</i>	Feketelábú albatrosz	Black-footed Albatross	EN	109 000 példány
<i>Phoebastria immutabilis</i>	Laysan-albatrosz	Laysan Albatross	VU	874 000 példány
<i>Diomedea exulans</i>	Vándoralbatrosz	Wandering Albatross	VU	9188 pár
<i>Diomedea antipodensis</i>	Délsarki albatrosz	Antipodean Albatross	VU	16 000 példány
<i>Diomedea amsterdamensis</i>	Amsterdam-albatrosz	Amsterdam Albatross	CR	17 pár
<i>Diomedea dabbenena</i>	Atlanti albatrosz	Tristan Albatross	EN	801 pár
<i>Diomedea sanfordi</i>	Északi királyalbatrosz	Northern Royal Albatross	EN	13 000 példány
<i>Diomedea epomophora</i>	Déli királyalbatrosz	Southern Royal Albatross	VU	17 000 példány
<i>Phoebetria fusca</i>	Füstös albatrosz	Sooty Albatross	EN	42 000 példány
<i>Phoebetria palpebrata</i>	Kormos albatrosz	Light-mantled Albatross	NT	58 000 példány
<i>Thalassarche melanophrys</i>	Dolmányos albatrosz	Black-browed Albatross	EN	787 959 pár
<i>Thalassarche impavida</i>	Sárgaszemű albatrosz	Campbell Albatross	VU	47 000 példány
<i>Thalassarche cauta</i>	Tasmán albatrosz	Shy Albatross	NT	90 000 pár
<i>Thalassarche eremita</i>	Chatham-albatrosz	Chatham Albatross	CR	4000 pár
<i>Thalassarche salvini</i>	Szürkehátú albatrosz	Salvin's Albatross	VU	61 000 példány
<i>Thalassarche chrystostoma</i>	Szürkefejű albatrosz	Grey-headed Albatross	VU	185 000 példány
<i>Thalassarche chlororhynchos</i>	Sárgacsőrű albatrosz	Atlantic Yellow-nosed Albatross	EN	100 000 példány
<i>Thalassarche carteri</i>	Carter-albatrosz	Indian Yellow-nosed Albatross	EN	73 000 példány
<i>Thalassarche bulleri</i>	Buller-albatrosz	Buller's Albatross	VU	64 000 példány

A Föld albatroszfajai

A jeles természetvédő, Sir David Attenborough egy albatroszfiókával



© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET

ACAP – NEMZETKÖZI EGYEZMÉNY AZ ALBATROSZOK ÉS VIHARMADARAK VÉDELME

2004. február 1. óta nemzetközi egyezmény foglalkozik az albatroszok védelmével. Az egyezményhez a mai napig 11 ország csatlakozott: Argentína, Ausztrália, Brazília, Chile, Dél-Afrika, Ecuador, Egyesült Királyság, Franciaország, Peru, Spanyolország és Új-Zéland. Így az albatroszok védelmét már erős nemzetközi akarat támogatja, de még nagyon sok a teendő az egyezmény megvalósításában, és még több fontos ország csatlakozása is hátravan.

Ha az albatroszok védelme nem elég hatékony, s azok kipusztulnak, az utánunk következő nemzedékek már csak elképzeltet, hogy hogyan néztek ki ezek a csodálatos madarak. A www.onceextinct.com oldalon aláírásokat gyűjtenek azoktól, akik fontosnak tartják a faj védelmét. Ezen az oldalon található meg a gyerekek által készített rajzok, ahogy ők képzelik az albatroszokat. A kampány honlapja: <http://www.savethealbatross.net/>

Halmos Gergő

Vándoralbatrosz



© WWW.SAVETHEALBATROSS.NET

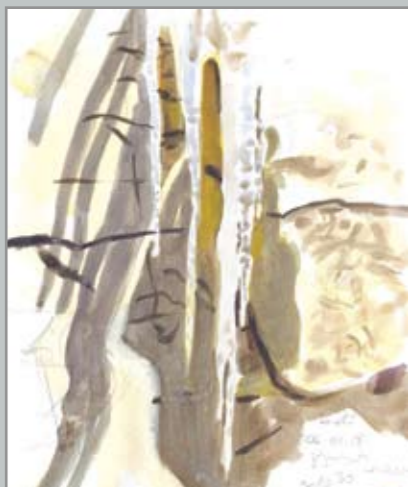
Címlapkép születik

Írta és festette: Kókay Szabolcs

A hajnalmadár téli vendég Magyarországon, legtöbbször kőbányákban vagy épületeken bukkan föl. Valószínűleg sokkal gyakoribb, mint gondolnánk, mert piros szánya ellenére elég nehéz észrevenni. Nekem egy Tatabánya melletti kőbányában volt hozzá szerencsém, ez alapján készült ez a festményem.

1. FÁZIS: GYORS TEREPI SKICC

Ezt a vázlatot a terepen készítettem. Részletesebb munkára nem nyílt alkalmam, ugyanis a nap fölmelegítette a jégcsapokat, és azok nagy robajjal leszádkadtak. Szerencsére sok digitális fotót is készítettem a későbbi munkához.



2. FÁZIS: OLAJRAJZ

Kasírozott vászon alapra, olajjal festettem a képet. Természetes színnel fölvezoltam az előzetes ceruzavázlatokkal megtervezett kompozíciót (a jégcsap formáit, a szikla főbb repedéseit, és az árnyékok alakját).



3. FÁZIS: A SZIKLAFAL ALAPOZÁSA

Az égetett színnel megfestettem a többi nagyobb repedést. A napsütötte részeket narancsos barackszínnel, az árnyékokat pedig kékszürkével alapoztam (itt hagytam, hogy az aláfestésnek használt színe előtűnjön).



4. FÁZIS: A SZIKLAFAL BEFEJEZÉSE

Igyekeztem a referenciának használt fényképemről nem szolgai lemásolni a sziklát, inkább arra törekedtem, hogy minél jobban visszaadjam a mészkő jellegét. Ehhez sok helyen laposecsetet használtam.



5. FÁZIS: A JÉGCSAP

Kékekből és narancssárgából kevertem ki a jeges felület különböző árnyalatú szürkéit. A jégcsapok között voltak áttetszőbbek, üvegszerűek és opálósabbak. Igyekeztem a képen visszaadni a köztük lévő különbséget.



6. FÁZIS: A KÖRNYEZET BEFEJEZÉSE

A legvilágosabb részek megfestésével lett teljes a jégcsapcsoport. A csillogást a tubusból vastagon föl vitt titánfehérrel alakítottam ki. Néhány apró javítás a sziklán, és már csak a madár hiányzott a képről.



7. FÁZIS: A HAJNALMADÁR MEGFESTÉSE

A madarat végül csukott szárnyal ábrázoltam, mert táplálkozás közben csak egy-egy villanásra nyitja szét a szárnyait. Még néhány melegebb színt föl vittem a jégcsapokra, hogy összekapcsoljam a sziklát és a jeget.

Madarászok FEJÉR MEGYÉBEN

Gondosan összetűzött, apró betűkkel telerótt papírköteget adott a kezembe a nyáron Bukor Zoltán, az MME 9. számú helyi csoportjának titkára. A két vaskos mappányi papírt egyik régi tagtársunk, Halmosi János bízta rá. A visszaemlékezésekben az olvasható, hogy miképp látta ő a megyei ornitológia indulását és a csoport életét az 1970-es évektől körülbelül a 1990-es évekig. A történet egyik érdekes alakja a Fejér megyei madárvédelem egyik első képviselője, Szabó László Vilmos. A ciszterci rendi paptanárt rendjét feloszlatták, ám ő nem gyűlölettel telt meg a világ iránt, nem zárkózott be, hanem a Vértest és a Velencei-tó madárvilágát kutatta. Részt vett a Hortobágyi Nemzeti Park megalapításában, előadásokat tartott, tanított, végül a rendszerváltást követően ismét rendjéhez tért vissza, a Zirci Apátságba. Mind különleges ember valamiért, akiről János bácsi emlékezik. „A Földet az unokáinktól kaptuk kölcsön” – tartja a mondás, és ők ezt nagyon is jól tudták. Talán sok mai fiatal számára természetes, hogy van a Sós-tó, meg a székesfehérvári homokbánya, és megannyi védett terület, de nem gondolkozunk el rajta, hogy ezt ők érték el: azok a régiek, akik segítették a

veszélyeztetett fajok túlélését, védték a természetet, hogy egyszer majd mi is láthassuk. Az alábbiakban közlünk egy részletet Halmosi János visszaemlékezéséből; ezzel elevenítsük fel, hogy kik voltak ők, mit tettek (értünk).

„Megyénk szerencsés helyzetben volt, hiszen szinte minden élőhely megtalálható volt itt a pusztától a hegyességig, vele azok madaraival, a túzoktól a parlagi sasig. Ennek volt köszönhető, hogy korábban is sokan foglalkoztak a

természet megfigyelésével, mint amatőr botanikusok vagy ornitológusok. Voltak azonban hivatásos biológusok, mint Szabó László Vilmos, valamint Radetzky Dezső, aki már a II. világháború előtt létesített egy kis kutatóházat a Velencei-tó mellett. Fia, Radetzky Jenő pedig megépítette a jelenleg is meglévő madárvártat Agárdon. Vállalta a helyi szervezést; elnöknek Dr. Warvasovszky Emilt javasolta, ő maga 1984-ben tiszteletbeli elnök volt.

Gólyatöcsök revírhareca



© HOLLÓSI ZOLTÁN FELVÉTELEI

Nyári ludak eldorádója





© HOLLÓSI ZOLTÁN FELVÉTELEI

A tábor környékén olykor hermelin is megfigyelhető



Sárszalónkák csapata

Tompai Katalin rendszeres hétvégi túrákat vezetett a Duna és környékének, valamint a Líviai (Adonyi) halastavak faunisztikai felmérésére. Kezdeményezték az utóbbi tavak védetté nyilvánítását is, amire később sor is került. Később újabb védett területekre tettünk javaslatot, mint például a székesfehérvári homokbányák, a felsőszentiváni tarkasáfrányos rét és a szikes tavak.

Ugyancsak jelentősnek bizonyult Felsőszentiván határában mezőgazdasági terület közepén levő kis szikes tó és székesfehérvári Sós-tó területe mint élőhely. Mind a három terület megkapta a védettséget.

A Szűcs Imre vezette téli túránk során, csapatban 24 tűzokot számoltunk meg a Sárréten. Tavasszal a dűrgés megfigyelésére indultunk, de nem volt szerencsénk, csak a területen hátramaradva láttunk néhány példányt. 1985-ben felkészülve a „Tűzok éve” programra, márciusban tűzokszám-

lálást végeztünk a Nádasldány és Székesfehérvár közötti területen. Az eredmény lesújtó volt, mindössze 4 madarat észleltünk. Az állomány később sem gyarapodott.

1987-ben mutatkozott be diavetítésével tagjaink előtt Hollósi Zoltán tagtársunk, lelkes madarász. és jó képességű fotós.

1988-ban nagyszabású, egész megyére kiterjedő gólyafelmérést végeztünk. Staudinger István vezetésével tovább folytatódott a nyári madárgyűrés és tábor Székesfehérváron, a Vörösmarty-halastavaknál.

Elvárásainknak megfelelően, az 1989. január 21-én titkárrá választott Lendvai Gábor és Gáspár Attila jól tudta mozgósítani a fiatalokat (Nagy Attilát, Fenyvesi Lászlót, Viszló Leventét, Staudinger Istvánt stb.).

A Vértesben lévő ragadozómadarak állománya a folyamatos őrzésnek köszönhetően nőtt. A tűzokok is ismét párba álltak, és 1990-ben két fészket építettek. A költés eredményét nem sikerült megállapítani. 1991-ben viszont már párok sem alakultak ki.”

És hol tart a csoport ma, 2006-ban? Fenyvesi Lászlót kérdezem erről, aki ma a Dinnyési Fertő természetvédelmi őre, a helyi csoport elnöke. Nyaranta madárgyűrés táborokat tart, ami a helyi csoport egyik legfontosabb programjává, találkozóhelyévé vált. Egy ilyen esemény során sikerült beszélgetnem vele.

– Az első táboraink úgy indultak, hogy semmi nem volt, esetleg csak egy kis, néhány négyzetméteres lombsátor – meséli Fenyvesi László. – Táborunk a Dinnyési Fertő déli részén helyezkedik el, amit Elzamajornak neveznek mostanában (rég neve Szerecsenpuszta). Itt a nádas elszűkül, mintegy tölcészerűen, és ez vonzza a madarakat.

– Milyen fajok vannak itt?

– Hálóval főleg nádiposzázatokat, tücsökmadarakat és barkóscinegét fogunk, az őszi időszakban nádi sármány jön, érdekesebb madarak itt a kékbegy, a ritkább



A gyűrés közben

© RIEGLER ESZTER



A nádasban bölömbika és zene szól

tücsökmadarak, poszáták. Varsákkal partimadarakat és egyéb bújkáló madarakat fogunk, guvatot, víziúkot, szárcsát, vadréceket. A legizgalmasabb a törpevízicsibe volt, mert ez a fokozottan védett faj igazából leletetett, taposott mocsarakban szokott fészkelni. Olyan fiatal egyedeket is fogtunk, amelyek még nem tudott repülni, itt kelt ki a tojásból. Ezen kívül jó néhány különleges madarat fogtunk, például a füst- és molnárfecske hibridjét, és egy pityert, amiről azóta is vitatkoznak a tudósok, hogy parti pityer vagy havasi pityer volt. Emlékezetes számunkra a nádban megfogott sárszalónka, vagy az idén megfogott sarki partfutó, ami messze északon fészkel. Minden évben tucatnyi külföldi gyűrűs madarat is fogunk; egyik legérdekesebb az a nagy goda volt, amely lengyel gyűrűvel jött. Az általunk meggyűrűzött madarakból többet fognak meg Afrikában, például egy fecskénket Etiópiából jelentették vissza.

– Milyen védelmi programja van még a csoportnak?

– Az egyik legtöbb embert megmozgató program az odúprogram: télen madarodúkat készítünk (például füleskuviknak és búbosbankának). Ezeket tavasszal kirakjuk, nyáron ellenőrizzük. A gólyaprogramba mindig beszállunk, magasítjuk a fészkeket, végigjárjuk azokat az oszlopokat, ahol madarakat baleset érhet, és ezekre a helyekre szigetelő papucsokat helyeztetünk. Megyénkben kiemelten fontos a gyurgyalg- és a partifecske-védelem.

– Milyen nemzetközi programban vesz részt a csoport?

– Elsődleges ilyen programunk a Nemzetközi Madármegfigyelő Napok, 1999 óta részt veszünk rajta. A csoport a három kritérium közül, amelyet a rendezvény során felmérnek (hány helyen, hány ember, mennyi madarat figyelt meg), legalább egyben rendszeresen az első helyen áll. Ezen kívül részt veszünk az erdei iskola programban. A seregélyesi erdei iskolával közösen hoztunk létre egy tanösvényt odúkkal, amely a tervek szerint egészen a táborig vezet majd. Az iskolával jó a kapcsolat (nagyon fontos feladatunk a régiós civil egyesületekkel szorosabb kapcsolat kiépítése, nagyobb gyakorlati együttműködés felvállalása), többször nyújtunk be közös pályázatot, amelynek részükről a fő szervezője Sajtos József, részükről titkárunk, Bukor Zoltán. A Titkárság a szakmai programok, pályázatok terén központi koordináló szerepet tölt be. A karácsony és szilveszter közötti nemzetközi programunk pedig a

Karácsonyi Madárszámlálás (Christmas Bird Count).

– Mik a további tervek, van-e utánpótlás a fiatalok között?

Fontos feladatunknak tartjuk az ifjúság nevelését, képzését és szemléletformálását is. Vannak új gyűrűzőink, például Szabó Gábor vagy Zimmermann Zita, és még akadnak jónéhányan, akik egy kis gyakorlás után már megkaphatnák az engedélyt. Mivel a családi tagokat is beleszámítva a csoport létszáma több mint négyezerre növekedett, tervezzük legalább egy főfőállású alkalmazott foglalkoztatását.

– Hol jelentkezhetnek az érdeklődők a táborba, hogyan lehet ide eljutni?

– Aki jelentkezni akar, két telefonszámon: 06-22/357-767 illetve 06-30/663-4630, vagy a világhálón érhet el minket; honlapcímünk: www.elzaimadarasz.fw.hu (a honlap karbantartásáért ezúton mondunk köszönetet Seress Bencének). A tábor megközelítése olykor kicsit körülményes, mert messze vagyunk a főutaktól és a vasúttól, de többek között ez is adja az előnyét, mert igen kellemes, nyugodt helyen van. Valószínűleg ezért mondható el, hogy a madarak is nagy számban gyülekeznek itt. Többen vannak, akik vonattal érkeznek; el lehet ide sétálni a Dinnyési Fertő peremén, egy csodálatos tájon keresztül, ami körülbelül a tanösvény nyomvonala. Autóval is jól meg lehet közelíteni a helyet, bár ez függ a vízviszonyoktól, mert előfordul, hogy mi itt egy szigeten vagyunk, és mindenhol körülöttünk csak víz van. Ennek is megvan persze a maga szépsége...

Lovranits Júlia



Tábori események

© LOVRANITS JÚLIA FELVÉTELEI

KITÜNTETÉSEK

Nemzeti ünnepünk, október 23-a alkalmából Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke, Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi miniszter javaslatára a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét adományozta **Bagyura János**nak, a Magyar Madártani Egyesület programvezetőjének, a természetvédelem, különösen a ragadozómadár-védelem területén tanúsított kiemelkedő hazai és nemzetközi tevékenységéért. Ugyancsak Ezüst Érdemkeresztrel tüntették ki **Tolnay Zsuzsát**, az MME tagját, aki az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság osztályvezetőjeként sokat tett a park turisztikai létesítményeinek fejlesztéséért.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét kapta **Márkus Ferenc**, a WWF Magyarország igazgatója, a civil természetvédelmi szférában számos program megalapozójaként és irányítójaként végzett munkájáért.

Tagtársaink közül Persányi Miklós miniszteri elismerő oklevelet adományozott **Nagy Imrének**, a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság gondnokának, a Fertő és a Hanság természeti értékeinek védelme, ökoturisztikai programok szervezése során végzett munkájáért, és **Sallai Zoltánnak**, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi terület-felügyelőjének, az őrszolgálat tagjaként végzett munkája, a halfauna megőrzése érdekében kifejtett tevékenysége elismeréseként.

Tagtársainknak és minden kitüntetettnek ezúton is gratulálunk!

HALÁLOS „FÜGGÖNYÖK”

A Püspökladány, Sárrétudvari és Biharnagybajom határában húzódo magas és középfeszültségű vezetékszakasz november 14.-én – három év leforgása alatt – a harmadik bihari tűzokot pusztította el. Az első ismertté vált áldozata 3 éve éppen egy zoológia ritkaság, részlegesen albínó kakas volt. A tűzokok vezetéknek való ütközése az állományt legjelentősebben veszélyeztető egyik tényező. Az idei évben országosan több madár is elpusztult, ezeknek az „értünk” való létesítményeknek csapódva, de ennél lényegesen több madár eshet áldozatul évente, csak nem szerzünk róla minden esetben tudomást. A tűzok erőteljesen, jól repül, de rosszul navigál, így a röplési magasságban feszülő vékony „pókháló” ha későn veszi észre, óhatatlanul nekiütközik. Az ütközés ereje a madarak testtömege és a sebesség miatt hatalmas, így ez leggyakrabban a madár halálával végződik. A magyarországi tűzokállomány jelenleg alig 1300 példányt számlál. Ennél az állomány nagyságnál, a tűzok alacsony szaporodás rátája és a további nagyszámú veszélyeztető tényező miatt, minden egyes példány idő előtti elvesztése igen komoly kárt jelent. Becsléseink a vezetéknek való ütközés miatt évente akár több tucat madarat is elveszíthetünk. Szintén az idei év szomorú történetei közé tartoznak a Hevesi-síkon történtek, ahol egymást követően, a megmaradt négyből, 2 tűzok kakas pusztult el ilyen módon. A probléma orvoslására több lehetőség is kínálkozik. Ezek közül a veszélyes vezeték-

szakaszok földkábelrel történő kiváltása a legjobb, de egyben a legköltségesebb megoldás. Szóba jöhet még egyes szakaszok takarófásítása, de ez csak később tölti be a neki rendelt szere-



pet. A viszonylag olcsó, gyorsan kivitelezhető módszer lenne a vezetékek láthatóvá tétele, valamilyen feltűnő jelzőszelvényekkel. Az MME kiemelt feladatának tekinti tűzokállomány védelmét, ezért a közeljövőben meg fogjuk keresni a területileg illetékes áramszolgáltatót, illetve az adott vezetékfajta üzemeltetőjét, hogy az adott vezetékszakaszokat lássák el a szükséges berendezésekkel.

A NOMENCLATOR BIZOTTSÁG FELHÍVÁSA

Az MME Nomenclator Bizottsága pályázat útján jelölteket keres lejáró mandátumú tagja helyére. A sikeres pályázóknak szakmai és erkölcsi feddhetetlenségükön túl képeseknek kell lenni az évente beérkező hozzávetőleg 250-300 jelentés tárgyilagosa kiértékelésére és a határozás helyességének megítélésére a jelentések kézhezvételétől számított határidőn (rendszerint egy hónapon) belül. Az MME NB-ben folytatandó munka önkéntes tevékenység, elsősorban azzal a céllal, hogy a szakirodalomban a hazánkban ritka madárfajokról csak ellenőrzött és megbízható adatok jelenjenek meg.

Feltételek: a magyar nyelv mellett legalább olvasási szinten tudniuk kell angolul és lehetőleg németül az irodalom naprakész nyomon követése és az ilyen nyelven érkező jelentések megértése céljából. A jelöltek közül előnyben részesülnek azok, akiknek felsőfokú végzettségük van vagy várható rövidesen valamelyik természettudományos szakterületen (kiváltképp biológia), és átfogó terepi ismereteik vannak Európa, esetleg a Nearktisz és a Palearktisz Európába kóborló madárfajai terén, továbbá bírálati tevékenységük során hozzáférnek a madárhatózással foglalkozó szakkönyvek és folyóiratok többségéhez. További előnyt élveznek a gyűrűzővizsgával is rendelkező pályázók. A pályázatok elbírálásánál figyelembe vesszük a jelölt eddigi madártani tevékenységét, különös tekintettel a meg-

jelent publikációira és a bizottság számára korábban esetleg eljuttatott jelentéseire. A pályázatokat az eddigi szakmai tevékenység leírásával az MME NB titkára részére kérjük eljuttatni a következő címre: Zalai Tamás, 5100 Jászberény, Berényi u. 6. illetve nomenclator@birding.hu. A pályázatok beadásának határideje **2007. január 15.**

4. ORSZÁGOS SASSZINKRON

Az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya és a Monitoring Központ, együttműködve a nemzeti parkokkal és más civil természetvédelmi szervezetekkel 2007. január 13-14-én már negyedik alkalommal szervezi meg a hazánkban telelő sasok éves számlálását. Az egyidőben történő megfigyelések miatt „sas-szinkronnak” nevezett esemény keretében 2006-ban országszerte 165 felmérő vett részt. A leggyakoribb sas faj a korábbiakhoz hasonlóan a rétisas volt (267 példány), de szép számban kerültek elő parlagi sasok is (81), valamint a ritkaságnak számító szirti- (4) és fekete sasok (2) néhány példányát is megfigyelték. A madarászok becslése szerint Magyarországon összesen akár 1000 példány réti- és parlagi sas is töltheti a telet, s így hazánk az egyik legjelentősebb sas-telelőterületnek számít Európában. Külön figyelmet szeretnénk szentelni a kerecsen és a vándorsólyom téli előfordulására is, hiszen a közelmúltban mindkét fajra célzott adatgyűjtés indult.

A szinkron szervezéséhez idén is felkérünk regionális koordinátorokat, akik a hozzájuk tartozó területen megszervezik a jelentkezők beosztását, hogy a legjelentősebb élőhelyek felmérésre kerüljenek, valamint hogy elkerüljék egyes területek többszöri felmérését. A koordinátorok elérhetőségét, a részletes leírás és az adatlapok letölthetők a www.mme-monitoring.hu honlapról. Amennyiben nincs internetes hozzáférése, de szívesen részt venne a programban, kérjük, hogy lépjen kapcsolatba a Monitoring Központtal (Tel: 42/443-544).

ÁTTELELŐ GÓLYA MEGSEGÍTÉSE

Tévhit, hogy a gólyák télire azért vonulnak el Afrikába, mert nem bírják a hideget. A hőmérséklettel nem lenne semmi bajuk, viszont a fő táplálékukat jelentő kételtűek, hüllők, rovarok ősztől tavaszig rejtkehelyeikre húzódnak. Az egerek és pockok – ők is szerepelnek ám kedves madarunk étlapján – a hó alatt is mozognak, de nehezen csíphetők nyakon, így aztán a gólyák éhen halnának, ha itthon kellene tölteniük a telet. Időnként mégis hallani olyan példányokról, amelyek nem kelnek ősszel vándorútra, s Magyarországon maradnak – ezek azonban az ember gondoskodására szorulnak. Most is van ilyen, szűkebb pátriánkban rekedt gólyánk! A Karcsi névre keresztelt madár Órhalomban búj ki a tojásból, de valamiért nem tudott elindulni testvéreivel együtt a vándorútra. Egyéb táplálék hiányában császárszalonnán tartották, ami persze teljesen alkalmatlan egy gólya számára! Szerencsére nem volt nehéz visszazoktatni a természetes táplálékra, ma már főként halat eszik. Sajnos nem egyszerű dolog egy ilyen nagy étvágyú madár teletetése,



© FRENYÓ GÁBOR

hiszen hozzávetőlegesen 40 ezer forintba fog kerülni az eltartása tavaszig. A Cserhát Természeti és Kulturális Értékeiért Alapítvány kéri a madárbarátokat, hogy lehetőség szerint segítsék a gólya téli etetését. Az alapítvány számlaszáma OTP 11741017-20038289.

„MADARAK ÉS FÁK NAPJA” ORSZÁGOS VERSENY

Az MME és a Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ) a 2006/2007. tanévre is meghirdeti a „Madarak és fák napja” Országos Versenyt. A program célja: versenylehetőség biztosítása azoknak a természet iránt érdeklődő 10-14 éves tanulóknak, akik tanórai, erdei iskolai, szaktábori, madárgyűrűző, szakköri, természetjáró, madarász suli stb. programok során szerzett ismereteikről, terepi tapasztalataikról és megfigyeléseikről közösségben – csapatverseny formájában – szeretnék számot adni. A verseny tartalma: az 5-7. évfolyam tananyagához kapcsolódó természeti, környezetvédelmi, biológiai alapismeretek, a Duna-Dráva Nemzeti Park, az év fája (szelídgesztenye), az év madara (mezei veréb), általános madár- és élőhelyvédelem, a vöcsökfélék (5 faj), a királykafélék (2 faj), a terepi munkához szükséges eszközök és kellékek ismerete és használata, továbbá madárhangfelismerés (50 faj).

A 2007 tavaszára szervezett verseny részletes felhívását a *Madártávlát* következő számában tesszük közzé, de az érdeklődők már most is megtalálhatják azt az egyesület honlapján: www.mme.hu.

A madártan könyvtára

A Budapesten 1891-ben nagy sikerrel megrendezett II. Nemzetközi Ornitológiai Kongresszus adta tudományos lendületben, Herman Ottó közbenjárásának eredményeképpen, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter 1893. május 20-án kelt 15036. sz. leiratával megalapította Magyar Ornithológiai Központot (MOK). Erre az időpontra vezethetjük vissza a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természet- és Környezetvédelmi Szakállamtitkársága könyvtárának létrejöttét.

A MOK által 1894-ben kiadott *Aquila* I. évfolyama már külön fejezetben sorol fel 85 dokumentumot, amelyet a könyvtár ajándékba kapott, s 15 folyóiratot, amelyek csereként érkeztek. A könyvtár gyarapodására a mai napig e két forrás (ajándék és csere) a jellemző. A II. világháborúban az addig világszerte számon tartott gyűjtemény nagy része elpusztult a bombázások során. Az újjáélesztés főként a hazai és külföldi kutatóintézetek, egyetemek, egyesületek, valamint magánszemélyek adományaiból történt. E folyamatban ki kell emelnünk Keve András személyét, a hazai ornitológia nemzetközileg is elismert képviselőjét, aki külföldi kapcsolata révén az új gyűjtemény létrehozásában elvülhetetlen érdemeket szerzett. Az 1970-es évek elejéig sikerült újra létrehozni egy olyan ornitológiai szakkönyvtárat (a Madártani Intézet könyvtárát), amelynek anyaga a mai napig az állomány gerincét képezi.

A könyvtár fejlesztésében az *Aquila* c. évkönyv világszerte elfogadott csereanyagként a külföldi folyóiratok beszer-



A könyvtár részlete

© VAIDA BERTALÁN FELVÉTELEI

zésében 1894 óta alapvető szerepet játszik, s ma is kiemelkedő jelentőségű. A mintegy 300, évi kb. 5 millió Ft értékű, folyamatosan beérkező szakfolyóirat túlnyomó többsége csereként érkezik.

1997-ben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület mintegy 350 darabos könyvállománya is a könyv-

A KvVM Természet- és Környezetvédelmi Szakállamtitkárság Könyvtára

OSzK nyilvántartási száma
B623

Fenntartója
KvVM

Címe
1121 Budapest, Költő u. 21.
telefon: 391-17-59
e-mail: buki@mail.kvvm.hu

Alapítva
1893-ban

Állománya
Könyv: 9000
Külföldi folyóirat: 950 (325 kurrens),
18 000 kötet (ebből 414
más magyarországi könyvtárban
nincs meg)
Hazai folyóirat: 120 (61 kurrens),
2400 kötet
Kutatási jelentés: 1500

Gyűjtőkör
Természetvédelem, ornitológia

Adatbázisok
ISIS (a könyvtár állománya)
MATARKA (a magyar természetu-
dományos folyóiratok cikk címei)
Zoological Record

Könyvtárosok száma
1 fő

Becsült forgalmi adatok
Helyben használat:
2500 dokumentum/év
Helyben olvasók száma: 950 fő/év
Könyvtárközi kölcsönzés: 60 cikk/év
Keresés a Zoological Record adat-
bázisban: 335 keresés/év

Kiadványa
Aquila évkönyv



A könyvtáros: Büki József

tárhoz került, és lehetővé vált az *Ornis Hungarica*, a *Túzok* (megszűnt 2001-ben) és a *Madártávtat* c. lapjának csereanyagként való használata.

1992-től a könyvtár gyűjtőköre kibővült. Madártani kiadványokon kívül olyan könyveket és folyóiratokat is igyekeznek beszerezni, amely a hazai és nemzetközi természetvédelemmel foglalkoznak. 19. századi és 20. század elejei gyűjteménye jelentős tudománytörténeti értéket képvisel. A számos könyvritkaságot nem sorolhatjuk fel, csak egy érdekességet említünk meg: Lakatos Károly *A halastavak szárnyas ellenei* című könyvének



Könyvtárazás közben

Egy igazi könyvritkaság



egyetlen kinyomtatott példányát pánccél-szekrényben őrizzük.

A könyvtár a szakállamtitkárság munkatársain kívül minden érdeklődő számára biztosítja a páratlanul értékes anyag használatát. Adatbázist épít kutatási jelentésekből, cikkekből (MATARKA). Folyamatosan tájékoztatja az érintett szakmákat új beszerzéseiről. Tervei között szerepel a könyvtári katalógus interneten való hozzáféréseinek biztosítása, valamint az *Aquila* és a *Kócsag* háború előtti számainak internetre történő felrakása.

A könyvtárnak számos átszervezést sikerült nagyobb veszteségek nélkül túlélnie. A kelet- és közép-európai térségben és hazánkban egyedülálló állománya fontos lenne, ha egybenmaradhatna a következő átszervezések idején is. Ezt a könyvtárt létrehozó és üzemeltető nagy elődeink (Herman Ottó, Chernel István, Csörgey Titus, Schenk Jakab, Keve András és mások), s a társadalmi adakozók iránti tisztelet is így kívánja.

Büki József

Könyvismertetés

Gerard Gorman: *Birding in Eastern Europe. Wild Sounds*, 2006. 282 p. £ 19.99

Tizenkét éve jelent meg Gerard Gorman első könyve, amely Kelet-Európa jelentős madármegfigyelő helyeiről szól (Where to Watch Birds in Eastern Europe, Hamlyn, 1994). A szerzőt Európában úgy ismerik, mint a kelet-európai volt szocialista országok területére szervezett madármegfigyelő turizmus specialistáját. Most megjelent új könyvében a Balti-tengertől az Adriáig és a Fekete-tengerig terjedően 11 országgal foglalkozik; ezek a következők: Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia, Horvátország, Románia, Bulgária. Jól átgondolt felépítése a könyvet jól használhatóvá teszi. Az egyes országokat előbb egy általános ismertető vezeti be (térképpel), amely földrajzilag elhelyezi az adott államot, foglalkozik a táj elemeivel, az éghajlattal, a közlekedés lehetőségeivel, a jellemző madarak évszakonkénti megfigyelési esélyeivel. Külön kiemeli az élőhelyek típusait, a természetvédelmi szabályozást, az ország madárvédelmi szervezetét címmel és elérhetőséggel. Ezután a legfontosabb madármegfigyelő-helyeket ismerteti, országokként 20-25 területet. Elsőként mindig a fővárost mutatja be, majd a többi sorszámozva, amelyek a térképen így könnyen megtalálhatók. Az ismertetett területek földrajzi koordinátáit egy hosszabb madárfaj-felsorolás követi, ebből kiemeli a válogatott (különleges) fajokat, rövid jellemzéssel. Javaslatot tesz a legkedvezőbb látogatási időpontra. Az országon belül pontosan megadja az éppen bemutatott terület elhelyezkedését, a megközelítés lehetőségét. Egy-egy számozott helyet a „szerző tippje” zár le, amelyben gyakorlatias javaslatokat, olykor humoros formájú intelmeket tesz a madarászok felé. A szép kiállítású könyvben a magyar olvasók örömmel fedezhetik fel Kókay Szabolcs kiváló grafikáit. A kötetet lezáró index azonnal visszakereshetővé teszi az adott madarat, minden országra külön részletezve. Gerard Gorman új könyvét minden utazgató madarásztársunknak ajánlom, akik nemcsak a távoli földrészek, de Európa közelebbi tájainak madarai iránt is érdeklődnek.

Kovács Gábor

TENGERI RÉCÉK ÉS TÁRSAIK A „MAGYAR TENGEREN”

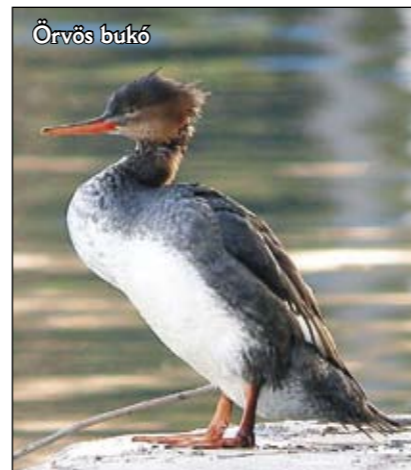
Téli madarászat a Balaton körül

Hazánkban talán nincs olyan madarász, aki legalább egyszer ne járt volna távcsövével a Balatonnál. Legalábbis télen, hiszen hazánk legnagyobb tava a hideg beálltával számos ritka madárfajnak nyújt pihenőhelyet a vonulás, ill. az áttelelés során. Ha a tónál jár az ember, ne mulassza el a környéken lévő fontos madarász helyek meglátogatását se. Jelen írásom egy kis ízelítőt ad – a teljesség igénye nélkül – a fontosabb madárgyülekező helyek és a tó környékén fellelhető madarász helyek sorából.

Kiindulási pontnak a tó keleti csücskét választottam, mivel a főváros felől érkezik a legtöbb madarász ide. Balatonvilágos határában a Club Aliga kikötője egy jó „búváros” hely: egy alkalommal 6 sarki búvár mozgott együtt közvetlenül a kikötő facölöpjei között. Többször a füstös récék nagyobb csapata is felbukkant itt. A következő megfigyelőpontunk a szántódi rév, amely – véleményem szerint – a Balatonnál található három legjobb madarász hely egyike. Itt nagy madártömegek és a legkülönfélébb fajok fordulnak elő. A hegyi réce sok példányból álló csapatait láthatja e területen a szemlélő: úgy gondolom, hogy a faj legnagyobb számú csapatait az országban. Két búvárfaj, füles vöcsök, pehelyréce, tengeri récék, halfarkasok, csüllő – egy szóval csupa olyan fajok láthatók a révénél, amelyek a madarászszívet megdobogtatják. A déli parton továbbhaladva

következik Balatonföldvárnál a kikötő. Az örvös bukó, a hegyi réce (nagy számban), továbbá a sarki búvár tartozik azon fajok közé, amelyek különösen kedvelik a tónak e partszakaszát. Fonyódligetnél érdemes megállnunk az ordacsehi elágazónál, hiszen lúdcseppek megfigyelésére ez az egyik legesélyesebb rész. Láttam itt már kis liliket is (tudtommal ez az első adata volt a Balatonról). Nem sokkal távolabb nyugatra Balatonfenyves egy madarászásra alkalmas hely, ha alacsony a tó vízállása, mert nagyobb iszapzátonyok alakulnak ki a parthoz közel. A kényelmesebbek számára a part mentén lévő padokról lehet teleszkópozni a területet, de ha fényképezni szeretnénk a partmadarokat és a sirályokat, nadrágunkat feltúrva egyszerűen begyalogolhatunk a kis szigetekre. Néhány éve egy szép őszi napon láttam itt kőforgatót, fenyérfutókat, sarki partfutót, csigafor-

gatót, vékonycsőrű víztaposót és lócsé- reket is! Nem volt rossz összeállítás... A következő alkalommal pedig hering- és ezüstsirály is tartózkodott ezen a részen. Télen, ha már kemény hidegek vannak, nézzünk ki a Balatonmáriafürdőnél lévő kikötőhöz, mert a füstös- és pehelyrécék egyaránt szeretik ezt a részt. Szintén a



Örvös bukó



Sarki búvár



Északi búvár

legjobb helyek között szerepel a balatonberényi partszakasz; itt a vasútállomással szemközt kell letérnünk a tóhoz. Bukórécék (*Aythya*-fajok) ezres tömegei ringatóznak erre felé a víztükrön; köztük szinte mindig akad néhány hegyi réce is, a gácsérok fehér háta meg-megcsillan a habok között. Alacsony vízállás esetén itt is zátonyok alakulnak ki, ilyen körülmények között láttam egy alkalommal egyszerre 11 fenyérfutót. Szeretik a homokpadokat a havasi pityerek és a hegyi billegetők is.

Elérkeztünk madarászatunk legjobb részére, a fenékpusztai gyűrűzőállomáshoz. Itt a vasútállomás épületének tetejére kell felkapaszkodnunk egy erre alkalmas létrán; fentről elének tárul a Zala-torkolat egy része, és maga a Keszthelyi-öböl. Búvárok, füles vöcsök, jeges-, fekete- és füstös récék himbálózhatnak a szélben a habok között. Erre a helyre azonban elkel az erős nagyítású teleszkóp! Pár éve, egy októberi napon kenuval érkeztem a Zalán a torkolathoz. Pazar látvány fogadott minket: talán száz évvel ezelőtt így nézhetett ki a Balaton! A parti fákon kis kárókatonák pihentek; csak itt figyeltem meg őket az évek során a tónál töltött madarászások alatt. Télen gyakori itt a rétisas! Keszthely városában a móló kiváló madarász hely; néhány éve láttam itt kékcőrű récét is, a laposcsőrű víztaposónak pedig innen származott az első hitelesített balatoni adata. Előfordul itt számos „csemege”: kétféle búvár és pehelyréce szinte minden idényben látható, a közeli Libás strand pedig a füles vöcsök és a jegesréce megfigyelésének legalkalmasabb szakasza.

Továbbhaladva immár az északi parton Veszprém megye területén autózunk, ahol érdemes egy rövidke kitérőt tenni a balatonedericsi Nádasmezőhöz. A 71-es úton a szigligeti vár előtt a „Lesence-patak” feliratú táblánál parkoljunk le autónkkal az út bal oldalán, majd a gáton begyalogolva egy rövidke sétával elének tárul az élőhely-rekonstrukciós terület. A Balatoni Nemzeti Park egyik legérzékenyebb részén járunk. A hatalmas nádtengerben az idős száraz fákat érdemes végigpásztázni teleszkópunk segítségével. Láttam már itt fekete sast,



Dankasirályok



Csüllő



Kis kárókatona

a rétisas és a kis sólyom több példánya pedig rendszeres vendég a területen. A kékes rétihéják esti éjszakázásaik céljára ejtik útba e vidéket. A vándorsólyom, az öreg és fiatal héják mind-mind rendszeresek a téli vadászatok idején. A Lesence-pataknak ez a része még a kemény hideg téli napokon sem fagy be, ekkor a jégmadár, a hegyi billegető és a havasi pityer több példánya marad itt a táplálékot nyújtó szakaszon. A csatorna-menti fűzesek, bokrosok a különféle énekesmadarak vonulólhelye; az erdei szürkebegyek nagy számban telelnek erre. Soron következő állomásunk a tó környékén a Szigligeti vár. Érdemes ide kora reggel vagy késő délután érkezni – ezen időszakokban kevesebb a turista. A várnál a havasi szürkebegyeknek megfigyeltem már 9 fős csapatát is; először a '90-es évek elején Kaufman Gáborral leltünk rájuk. A várudvar közepén egy hatalmas körtefa állt őrt, amelyet sajnos napjainkra kivágtak. A vár alatti ostorfákon nagy tömegben táplálkoznak a fenyőrigók, köztük olykor több szőlőrigó is előfordul. Kis kitérővel a badacsonyi kőbányák következnek; ide mi Badacsonytomaj felől szoktuk felkapaszkodni Kőbölkütnél.

A kárminpiros szárnyú hajnalmadarat legtöbb esetben a tördemici bánya hatalmas komor kőfalán szoktuk megpillantani, először általában október legvégén. A tomaji bánya is tartogat ez



Sarki partifutó



Fenyérfutó

idő tájban látnivalót: a falon lévő fehér „meszelékből” a vándorsólyom jelenlétére következtetünk, több ízben sikerült is megpillantani a palaszürke hátú sólymot. Az északi parton a Tihanyi-félszigetre mindenképpen érdemes betérnünk. A gödrösi részen szintén a '90-es évek elején több ezer kercerécét számoltunk Tevely Richárdal, sajnos ilyen nagy tömegeket napjainkban már nem látni a tavon. Ha befagy a tó, itt gyakran vág-

nak léket, ahol a gyülekező récék között mindig ücsörög több rétisas is a jégen. A természetvédők haltetemeket is kihelyeznek számukra. Gödrös az egyik legjobb hely a füles vöcsök megfigyelésére. A Limnológiai Intézet előtt pedig a búvárfajokat érdemes keresni, mert gyakran felbukkannak erre. A révnél a búvárok mellett a kis sirály és a csüllő mutatkozik; az utóbbi faj gyakran követi a haladó kompot. A ragadozómadarak tavasszal



Füstös réce

gyakran a Tihanyi-szoros felett vonulnak át. Idén a törpesas sötét vátozata, néhány éve pedig a vörös kánya gazdagította itt a megfigyelt fajok repertoárját.

Következő állomásunk Balatonfürednél a móló. Sok hegyi réce, mindkét búvárfaj és a füles vöcsök megfigyelésére nagy esélyünk van, ha megfelelő időben érkezünk ide. A balatoni körút a Fűzfői-öbölben zárul, amely a búvárfajok megfigyelésére különösen alkalmas. A Balaton mentén a madarászást érdemes legalább két napra tervezni (például egy hétvégén), hiszen így kényelmesen végiglátogathatók nem csak a tóparti, de a környéken lévő madarász helyek is. Érdemes az elindulás előtt egy helyi ismerőstől érdeklődni az időjárás felől, mert a tó ezen a téren tartogat meglepetéseket. Az már több esetben előfordult, hogy a környéken szép napsütéses idő volt, a „magyar tenger” azonban ködbe burkolózva fogadott minket. Minden erre járó madarásznak sok szép madárfajt, nagy madártömegeket és maradandó szép élményeket kívánok!

ifj. Vasuta Gábor

Válogatás 2006 szeptemberének és októberének érdekes madártani megfigyeléseiből

SZEPTEMBER

A hónap első napjaiban három helyen is láttak egy-egy ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*), mégpedig Pusztaszer közelében, a nagyhegyesi Elepi-halastavon és a Sumonyi-halastónál. Az augusztusban a Hortobágyon már megfigyelt sujtásos füttyülődat (*Dendrocygna bicolor*) szeptember első napjaiban is látták a Hortobágyi-halastavon. Ugyancsak a Hortobágyi-halastavon került szem elé ugyanebben az időben egy fiatal vándorpartfutót (*Calidris melanotos*), de a hónap első hetében a nagyhegyesi Elepi-halastavon is láttak egyet. A nyári időszakban a geszti Begécsi-víztárolón már többször látott halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) még szeptember elején is megfigyelték ugyanott. A szinte egész nyáron a Hortobágyon tartózkodó pásztorgém (*Bubulcus ibis*) szeptember elején a Kis-Jusztuson tűnt fel, sőt a hónap első három hetében itt már két példányt láttak. A hónap második hetében egy nílusi ludat (*Alopochen aegyptiacus*) figyeltek meg Csenger közelében a Szamosnál, a szabadszállási Zab-széken viszont egy vedlő öreg amerikai pettyeslele (*Pluvialis dominica*) került szem elé (utóbbi fajnak – az adat hitelesítése esetén – ez lesz a második hazai előfordulása). Szeptember közepén egy fiatal pehelyréce (*Somateria mollissima*) tűnt fel a Velencei-tavon Gárdonyinál, a dunatétleni Böddi-széken és a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen pedig egy-egy fiatal vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) láttak. A hónap harmadik hetében egy öreg hím örvös récét (*Aythya collaris*) figyeltek meg a Nagykanizsa melletti Miklósfai-halastavakon, és ugyanebben az időben az apaji Ürbői-halastavakon is észleltek egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*), de a fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen is feltűnt egy újabb fiatal példány ebből az amerikai partfutófajból, így szeptember végéig ott két madarat lehetett együtt megfigyelni, az apaji madár pedig október elejéig tartózkodott a területen. A Sumonyi-halastavon ebben az időben egy fiatal hím pehelyréce (*Somateria mollissima*) került szem elé. Szeptember utolsó hetében

két hím sövénysármányt (*Emberiza cirulus*) láttak a Nagyarsány melletti Szársomlyón, de ezen a héten jelent meg az első fekete sas (*Aquila clanga*) Geszt és Biharugra környékén, a Begécsi-víztárolón pedig egy nílusi lúd (*Alopochen aegyptiacus*) is felbukkant. Szintén a hónap utolsó hetében figyeltek meg és fényképeztek egy fiatal cankópartfutót (*Tryngites subruficollis*) a Nádudvar melletti Borzasi-halastavon, amely ott október első napjaig kitartott (a fajnak ez a hatodik előfordulása Magyarországon). A hónap utolsó napjaiban egy vándorfűzikét (*Phylloscopus inornatus*) láttak néhány napon keresztül a debreceni egyetem botanikus kertjében (ennek az ázsiai fűzikéfajnak – az adat hitelesítése esetén – ez lesz a nyolcadik hazai előfordulása).

OKTÓBER

A hónap első napjaiban egy vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*) láttak a Bősárkány melletti Nyirkai-Hányban, a hónap első hetében pedig egy hím sövénysármány (*Emberiza cirulus*) került ismét szem elé a Szársomlyón. Ugyancsak a hónap első hetében figyeltek meg a Balatonon egy öreg ezüstsirályt (*Larus argentatus*) Balatonöszödnél, és egy fiatal hím pehelyrécét (*Somateria mollissima*) Szántódnál. Október második hetében egy fiatal lilebíbic (*Chettusia gregaria*) tűnt fel a szabadszállási Büdös-széken, a Hortobágyi-halastavon pedig egy sárgalábú cankót (*Tringa flavipes*) figyeltek meg és fényképeztek (ennek az észak-amerikai cankófajnak ez még csak a harmadik előfordulása Magyarországon). Ugyanebben az időszakban jelent meg a Hortobágyon egy fiatal fekete sas (*Aquila clanga*), illetve ekkor láttak Esztergomnál a Duna felett egy ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*), a hatvani cukorgyár ülepítőtávainál pedig egy fiatal vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) is. Október közepén ismét szem elé került a Hortobágyi-halastavon a korábban már többször megfigyelt sujtásos füttyülőlúd (*Dendrocygna bicolor*). Az apaji Ürbői-halastavakon két cankópartfutót (*Tryngites subruficollis*) figyeltek meg és fényképeztek a hónap közepén, ezek a madarak

majdnem október végéig a területen maradtak (hetedik hazai adata a fajnak). Ócsán egy öreg vörösfarkú egerészölyvet (*Buteo buteo vulpinus*) fogtak és gyűrűzték a hónap közepén, a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán pedig egy öreg fekete sas (*Aquila clanga*), a Hortobágyi-halastavon pedig két öreg és egy fiatal kis hattyút (*Cygnus columbianus bewickii*) tűnt fel ebben az időben. Október harmadik hetében a Kis-Balatonon is megjelent egy fekete sas (*Aquila clanga*), és a sárgalábú cankót (*Tringa flavipes*) is ismét látták néhány alkalommal a Hortobágyi-halastavon. A hónap harmadik hetévéjén egy szibériai csilpcsalpfűzikét (*Phylloscopus collybita tristis*) fogtak és gyűrűzték Ócsán, a geszti Begécsi-víztárolón ismét látták a nílusi ludat (*Alopochen aegyptiacus*), a kardoskúti Fehér-tavon pedig egy szibériai heringsirályt (*Larus fuscus heuglini*) észleltek. Október utolsó hetében Zalavárnál a Kis-Balatonon megfigyeltek egy rövidcsőrű ludat (*Anser brachyrhynchus*), a tiszasüllyi Homoróhalastavakon egy fiatal, a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon pedig egy öreg örvös ludat (*Branta bernicla*) láttak. A hónap végén Fenékpusztánál a Balatonon egy pehelyrécét (*Somateria mollissima*) észleltek, de a sujtásos füttyülőlúd (*Dendrocygna bicolor*) is immár sokadszor került szem elé a Hortobágyi-halastavon, és ebben az időszakban jelentek meg az első sarkantyús sármányok (*Calcarius lapponicus*) is a Hortobágyon.

Köszönetet szeretnénk mondani a madarak valamennyi megfigyelőjének, hogy adataikat közkinccsé tették, és egyben szeretnénk felhívni a figyelmüket, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Zalai Tamás, H-5100 Jászberény, Berényi u. 6. (tamas.zalai@www.hnp.hu). Az itt felsorolt adatok egyébként a Nomenclator Bizottsághoz beérkezett jelentésekből, az MME internetes levelezőlistáiról, az érdekes megfigyeléseket közlétező SMS-hálózatból és a www.birding.hu internetes oldalról származnak.

Összeállította: Hadarics Tibor

MADÁRETETÉS

A tél nagy erőpróba a vadon élő állatoknak, így a madaraknak is. Áttelelésüket etetéssel segítheti, de néhány szabályt a madarak érdekében be kell tartani!

A MADÁRETETÉS ARANYSZABÁLYAI

1. A madáretetést a fagyok beálta után (november vége, december eleje) kell elkezdni, és csak addig szabad folytatni, amíg tart a hideg idő (általában február végéig). Az év többi szakában ne etesse a madarakat!



© NAGY PÉTERNÉ

2. A fenti időszakban folyamatosan etessen, mert ha a madarak megszokták a segítséget, számítanak rá.
3. A romlott, penészes táplálék a madarak pusztulását okozhatja. A sózott, fűszeres eleség is árthat a madaraknak.
4. Az etetőket rendszeresen tisztítani kell. Erős kefével távolítsa el hetenként, kéthetenként az ürületeket és az eleség maradványait. Enyhe időben vízzel is le lehet mosni az etetőt.



© LÓKI CSABA

5. A madáretetőt olyan helyre tegyék, ahol a macska nem fér hozzá. Érdeemes a fák törzsére, az etetők lábazatára szúrós ágakat kötni.

Az etetés kitűnő lehetőséget biztosít a madarak tanulmányozására, és jó témát ad a fotózás szerelmeseink is.

KÉSZÍTS MADÁRKALÁCSOT!

1. Végny kb. 1 maréknyi zsiradékot (a legjobb a marhafaggyú, de tartós hideg idő esetén a sertészsír is megfelelő).
2. Olvaszd fel tűzhelyen, majd keverj hozzá kb. 2 maréknyi magot, magkeveréket (a legjobb a napraforgómag, de a dió, a mogyoró és más, a pinyefélét etetésére használatos, a kereskedelemben kapható mageleség is kiváló).
3. Mielőtt a keverék megdermedne, önts bele egy tejfölös pohárba, esetleg egy



© TÓTH JULIANNA

fél kókuszdióhéjba, és lógass bele madzagot, de az is jó megoldás, ha a dermedő, kézzel jól formálható masszát belekötöztöd egy hálóbá (amilyenben narancsot vagy citromot árulnak).

4. Nagyon hideg időben a még folyékony madárkalácsot közvetlenül egy fára is csorgathatod, hiszen ott gyorsan megszilárdul.
5. A megdermedt, megszilárdult madárkalácsot akaszd ki egy fára, hogy a



© TÓTH JULIANNA

madarak csemegézhessenek belőle (talán meglepő, de a cinegefélék imádják a zsiradékot is, úgyhogy hamar elfogy az egész).

KARÁCSONYFA MADARAKNAK

Légy kreatív, díszítsd fel a kertedben vagy a házatok előtt álló fenyőfát madárszomszédaidnak saját készítésű díszekből! Fűzz zsinórra ehető terméseket, aggass az ágakra almát, madárkalácsot, szalonnadarabkát (ne legyen sózott) és más, a madarakra nem káros díszítőket! Küldd be a feldíszített karácsonyfa képét címünkre: MME, 1121 Budapest, Költő utca 21.



© KOLOSZÁRY ISTVÁNNÉ

Madár	Tápláléka költési időben	Téli elesége	A madáretetőn
Nagy fakopáncs	Rovarlárva, rovarok.	A kéreg alatt megbújó rovarok, lárvák és főként fenyőmag.	Időnként előfordul, napraforgómaggal, szalonnával és madárkaláccsal csalogathatjuk a kertbe.
Közép fakopáncs	Hernyók, lárvák, rovarok.	A kéreg alatt megbújó rovarok és lárvák.	Időnként előfordul, napraforgómaggal, szalonnával és madárkaláccsal csalogathatjuk a kertbe.
Vörösbecg	Rovarak, pókok, giliszták, csigák.	Bogyókat, gyümölcsöket eszik.	Ritkán fordul elő, inkább a földre szórt konyhai hulladék, maradék között keresgél.
Fekete rigó	Giliszták, hernyók, kisebb rovarok.	Bogyókat, gyümölcsöket eszik, de elfogyasztja a fákon maradt almát is.	Ritkán fordul elő, inkább a földre szórt konyhai hulladék, maradék között keresgél.
Barátcinege	Rovarak, pókok, hernyók.	A kéreg alatt megbújó rovarok, lárvák, peték, levéltetvek.	Időnként előfordul, napraforgómaggal, szalonnával csalogathatjuk a kertbe.
Kék cinege	Rovarak, pókok, hernyók.	A kéreg alatt megbújó rovarok, lárvák, peték, levéltetvek és növényi termések.	Rendszeresen megjelenik, az olajos magvakat és a madárkalácsot kedveli.
Szencinege	Rovarak, pókok, hernyók.	A kéreg alatt megbújó rovarok, lárvák, peték, levéltetvek és növényi termések.	Rendszeresen megjelenik, az olajos magvakat és a madárkalácsot kedveli.
Csuszka	Rovarak, lárvák, hernyók.	A kéreg alatt megbújó rovarok és lárvák.	Rendszeresen megjelenik, napraforgómag a kedvence.
Szajkó	Rovarakat, gyökereket, kismécsket, magokat, terméseket fogyaszt, de megeszi a madárfiókákat és a madártojásokat is.	Elsősorban termések, gyümölcsök és magok.	Időnként előfordul, főleg a diót, a mogyorót, a napraforgómagot szereti, de rájár a konyhai hulladékokra is.
Házi veréb	Magevő madár, de fiókáit főleg rovarokkal eteti.	Növényi termések és városi hulladék.	Rendszeresen megjelenik, főleg napraforgómagot, gabonát fogyaszt, de konyhai hulladékot sem veti meg.
Mezei veréb	Magevő madár, de fiókáit főleg rovarokkal eteti.	Növényi termések és városi hulladék.	Rendszeresen megjelenik, főleg napraforgómagot, gabonát fogyaszt, de konyhai hulladékot sem veti meg.
Erdei pinyó	Rovarak, hernyók.	Gyom- és gabona magokkal táplálkozik.	Időnként előfordul, többnyire az etetőből lehullott napraforgómagot csipegeti.
Fenyőpinyó	Rovarak, pókok.	Magok, bogyók.	Időnként előfordul, napraforgómaggal, pinyeleséggel kínálhatjuk.
Zöldike	Magevő, de kisebb részben rovarokat és hernyókat is eszik.	Különböző gyommagvak és gabonafélék magjai.	Rendszeresen megjelenik, a napraforgómag a kedvence.
Tengelic	Magevő madár, de fiókanevelés idején levéltetveket, hernyókat is zsákmányol.	Gabonafélék, gyommagvak és napraforgómag.	Időnként előfordul, napraforgómaggal, pinyeleséggel kínálhatjuk.
Csíz	Apró magvak.	Főleg az éger és a nyír termése, de fenyőmagvakat is fogyaszt	Ritkán fordul elő, napraforgómaggal, pinyeleséggel várhatjuk.
Süvöltő	Magvak.	Nyugati ostorfa, fagyal, madárberkenye, japánakác, termése.	Ritkán fordul elő, napraforgómaggal, pinyeleséggel várhatjuk.
Meggyvágó	Főként gyümölcsmagok, de tavasszal rügyeket és hernyókat is fogyaszt.	Termések, magvak, különösen szereti az ostorfa termését.	Ritkán fordul elő, napraforgómaggal kínálhatjuk.

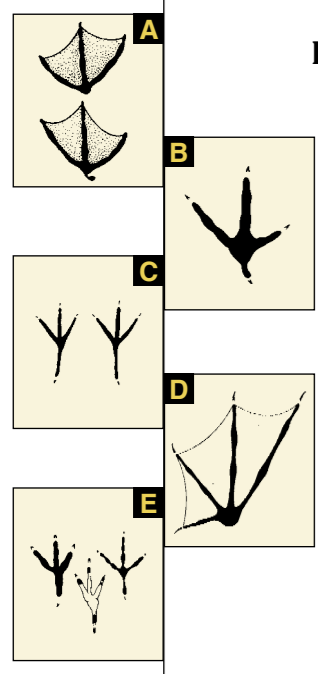
PMS Kiváló minőségű madáretetők, madáreléségek és kertészeti kiegészítők www.pmsltd.hu



Madárkarácsony

A karácsonyhoz számos madaras népi hagyomány, történet is fűződik. Ezek közül mutatunk most be néhányat. A dél-nyírségi falvakban 5-10 gyerek áll össze egy csoportba. December 24-én délben kezdik, egyházi karácsonyi énekeket énekelnek, s a kántálásért a gyerekek, fiúk, lányok régen diót, almát, madár alakú kalácsot kaptak, amit tarisznyába, zsákba gyűjtöttek. Szénát szórtak az ablak alá, hogy a gyerekek azon kántáljanak. Ezt a szénát azután a tyúkólba vitték, hogy a tyúkok jobban tojjanak. Régi szegedi hiedelem szerint, aki a karácsony böjtjét megtartja, annak szobájába arany madár száll be, és végigsétál a mestergerendán. Assisi Szent Ferenc karácsonykor búzát koldult a madarak táplálására. Megpróbálta rábeszélni a császárt, hogy az külön törvényben parancsolja meg az embereknek, hogy karácsony napján illő módon gondoskodjanak a madarak, háziállataik és a rászoruló embertársaik táplálásáról. Magyarországon sok helységben dívott a karácsonyi madár-etetés szokása: a gazdasszonyok az éjféle mise előtt magokat szórtak a madaraknak (már adventkor elkezdtek, hogy a madarak odaszokjanak), másutt pedig a háziak az ünnepi ételmara-déket a kertbe kitett deszkára szórták ki. Ám nemcsak Magyarországon vannak a karácsonyi etetésnek hagyományai: Finnországban is megvendégelik a velük élő háziállatokat, illetve megetetik a környékbeli madarakat. Ráadásul a hagyománytartó családok az asztalt éjszakára nem szedik le, hogy karácsonykor a manók is jóllakhassanak az ünnepi ételből, ha épp arra járnak...

Rejtvény



NYOMKERESŐ

A madarak lábnyomát könnyű felismerni: általában három ujj előre, egy ujj pedig hátra mutat, és az összes ujj karmos. Ki tudod találni, hogy melyik lábnyomnak mely madár a tulajdonosa?

1. fácán,
2. vadgerle,
3. fekete rigó,
4. tőkés réce,
5. kormorán

A megfejtéseket **január 20-ig** várjuk az MME címére: 1121 Budapest, Költő utca 21.

A *Madártávlát* 2006/5. számában feladott rejtvényünk helyes megfejtése: A – nyárfa; B – juhar; C – platán; D – hárs, E – bükk

Nyerteseink:
Béltéki Zsófia, Budapest
Tóth Nikoletta, Rákócziújfalu
Szőke Anna Mária, Uzsa
 Nyereményük a *Határozó Zsebkönyvek* sorozat *Fák* c. kötete.
 Gratulálunk!



István, 52 éves

– *Honnan hallott a Vadlúd Sokadalomról?*
 – Egy turisztikai magazinban olvastunk először róla, utána telefonon felhívtuk az egyesület közönségszolgálatát, majd a honlapon tájékoztódtunk a programról.
 – *Mit jelent az Ön számára a madarászás?*
 – Bár nem vagyunk profi madarászok, a tájat nagyon szeretjük, családtagjaimmal gyakran kirándulunk. Szívesen megállunk például egy-egy gólyafészeknél, megnézzük, hogy megérkeztek-e már a lakói, illetve hány fióka fejlődik a fészekben. Országjáróként érdeklődve szemléljük a természetet.



Piroska néni, 82 éves

– *Honnan hallott a Vadlúd Sokadalomról?*
 – Először négy évvel ezelőtt magamban jöttem ki zuhogó esőben a vadludakat megfigyelni. Tagja vagyok a MME-nek, azóta a komáromi madarászokkal együtt nézem a madarakat.
 – *Mit jelent az Ön számára a madarászás?*
 – A tagtársakkal sokfelé jártunk már, még februárban is kimentünk hajnali madármegfigyelésre. El is küldték nekem az ott készült fotókat, most is megvan a számítógépen. Legutóbb a Hortobágyra mentünk madarászni. Nekem ez az igazi öröm!



Ferenc, 49 éves

– *Honnan hallott a Vadlúd Sokadalomról?*
 – Tatán jártam középiskolába, 1972-ben diákéveim alatt láttam itt először a vadlúdvonulást. A Magyar Madártani Egyesülettel napi kapcsolatban állok, több év óta aktívan részt veszek a Vadlúd Sokadalom elnevezésű programban is.
 – *Mit jelent az Ön számára a madarászás?*
 – Erre a kérdésre röviden egy versrészlettel válaszolnék: „Valamikor vadlúd voltam, vadludakkal vándoroltam...”

LEGYEN MME-TAG!

Az egyesület aktív tagjai és szakemberei időt és fáradságot nem kímélve dolgoznak céljaink megvalósításában. Bizonyosak vagyunk abban, hogy tagjaink, partnereink méltán lehetnek büszkék munkánkra, és elmondhatják, hogy az MME támogatásával jelentős mértékben hozzájárultak hazánk természeti értékeinek megővéséhez.

- Tagjaink**
- kézhez kapják a *Madártávlát* c. folyóiratot
 - részt vehetnek az egyesület rendezvényein
 - táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel
 - kedvezményesen hozzájuthatnak az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz
 - lehetőséget kapnak arra, hogy kapcsolatot teremtsenek hasonló gondolkodású emberekkel
 - ismereteiket a madarakról kibővíthetik, elmélyíthetik
 - az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehetnek egy madarász-levelezőlistán
 - a családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki
 - élhetnek az Alapszabályban foglalt jogaikkal
 - kapcsolódhatnak az MME programjaihoz.
- MME belépési adatlap letölthető az egyesület honlapjáról, illetve igényelhető az egyesület címén: 1121 Budapest, Költő u. 21.
 Tel.: 1/275-6247, Fax: 1/275-6267

VI. Tatai Vadlúd Sokadalom

Ezekben a hetekben vadludak ezrei éjszakáznak Tatán, az Öreg-tó vizén. A VI. Tatai Vadlúd Sokadalom résztvevői tizen-négyezres madártömeg reggeli kirepülését és a délutáni behúzásukat csodálhatták meg. A négyezer érdeklődő vendégnek köszönhetően az idei Tatai Vadlúd Sokadalom a leglátogatottabb hazai természetvédelmi rendezvénné vált. A tavon a vadludak mellett hatezer sirály és háromezer réce is megpihent. A madarakat teleszkópokkal, távcsövekkel hozták közelebb a madarászok, a szerencsések még kis kárókatonát is láthattak. A programot gyűrzési bemutató, előadások és vásár színesítette. A Tatai Vadlúd Sokadalom egyben verseny is volt a profi madarászoknak. A csapatok feladata az volt, hogy a megadott területen belül, 12 óra alatt minél több madárfajt észleljenek. A nyertes csapat tagjai (Horváth Gábor, Kóta András, Selmeczi Kovács Ádám) 74 madárfaj egyedét látták vagy hallották. A verseny ideje alatt a résztvevők egyébként összesen 103 madárfajt észleltek.



Figyelje meg Ön is a vadludak húzását!

A vadludak továbbra is az Öreg-tavon fogják tölteni az éjszakákat. Egészen addig maradnak, amíg tartós hó vagy tartós hideg (kb. – 5°C) nem lesz. Északról még újabb csapatok várhatók, aminek köszönhetően akár 35 000 vadludat is vendégül láthat Tata városa. Reggel 7-9 óra között, délután 15.30-16.30 óra között van a legnagyobb esélye megfigyelni ezt a varázslatos természeti jelenséget. Nézze meg Ön is!
 További információ: Csonka Péter, 30/663-4659
 Ezúton is köszönjük az önkéntesek és a támogatók segítségét!
 Támogatók:
 Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság • Tata Város Önkormányzata • Pitta Bt. • Fiwi-Hűt Kft. • Öreg-tó Klub Hotel • birding.hu • Kókay Szabolcs www.kokay.hu • Zsoldos Márton http://invitel.hu/zsoldos-m/ • Bátky Tibor • zakkpakk - www.zakkpakk.info

Felejtse el a sablonos ajándékokat! Adjon madárdalt karácsonyra!

Ha karácsony előtt ajándékok után kutatva két-ségbeesetten sodródik a tömegben, jusson eszébe az MME boltja! Madárete-tőkkel, madárodúkkal és a legjobb terepi madárha-tározókkal várjuk a Kato-na József utcában. Vásá-rolhat tavaszhangulatú madárdalos CD-t a hosszú téli estékre, vagy kézitáv-csövet, amelynek madará-szok és a kirándulni sze-rető természetbarátok is nagy hasznát veszik.

Az extrém holmikat ked-velő barátainak pedig ve-gyen denevérodút, vagy bagolyköpet-határozót, ezzel is biztosan megle-petést szerez!

A boltban kapható termé-kek teljes listája megtalál-ható egyesületünk hon-lapján (www.mme.hu); vásárlás előtt érdeklődhet a 06-1/270-2920-as számon, vagy az mmebolt@mme.hu e-mail címen is.

